

รูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาท
โดยหลักพุทธสันติวิธี : ศึกษากรณีผู้ประนีประนอม
ประจำศาลจังหวัดชลบุรี*

A Model of Developing the Mediators by Buddhist
Peaceful Means: A Case Study of Chonburi Court

^{1*} อภิชิต อนันตประยูร, ¹พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส
และ ²ประเวศ อินทองปาน

^{1*} Apichit Anantaprayoon, ¹Phramaha Hansa Dhammahaso
and ²Prawes Inthaongpan

^{1*} สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1*} Peace Studies Program, Graduate School,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

² มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² Kasetsart University, Thailand.

^{1*} Corresponding Author. E-mail: apichit5234@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทประจำศาลจังหวัดชลบุรี 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาศักยภาพผู้ประนีประนอมข้อพิพาท และหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทประจำศาลจังหวัดชลบุรีโดยหลักพุทธสันติวิธี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทในศาลนี้ บางท่านขาดสมาธิและการฟังอย่างลึกซึ้ง รวมถึงขาดความเป็นกลางขณะปฏิบัติหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมแก่การสร้างรูปแบบเพื่อพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาท คือหลักภาวะ 4 ซึ่งประกอบไปด้วยการพัฒนาสี่ประการคือ กายภาพ พุทธิภาพ จิตภาพ ปัญญาภาพ ผู้วิจัยแบ่งรูปแบบการพัฒนาได้ 3 ระยะและนำมาใช้พัฒนาได้ทุกระยะทุกมิติ สิ่งสำคัญที่ได้ค้นพบคือ รูปแบบที่สร้างขึ้นนี้ควรมุ่งเน้นพัฒนาจิตภาพ หรือพัฒนาภายในก่อน

เป็นลำดับแรก ด้วยการสร้างศรัทธา การเสียสละ การฟัง การมีวินัย และความมีปัญญา พบว่ามีกระบวนการพัฒนาโดยพุทธสันติวิธีควรมี 7 ขั้นตอน คือ 1) พัฒนาให้มีทัศนคติเชิงบวก 2) ฝึกอบรมให้เป็นผู้ฟังอย่างลึกซึ้ง เน้นการสร้างใจไว้วางใจ 3) วางหลักภวนาสีเป็นกรอบในการพัฒนาให้ครบทั้งสี่ด้าน 4) กระตุ้นให้เกิดความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาสร้างองค์ความรู้เพิ่ม 5) ยกระดับให้เป็นผู้มีจิตอาสา 6) ทุกระยะของการพัฒนาศักยภาพของตนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรนำหลักสัปปุริสธรรมทั้งเจ็ดประการมาใช้เป็นภาคแสดงอย่างครบถ้วน 7) มุ่งสู่เป้าหมายหลักที่สำคัญคือ การนำสังคมให้อุดมด้วยสันติ

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; ผู้ประนีประนอมข้อพิพาท; พุทธสันติวิธี

Abstract

This dissertation is of 3 objectives: (1) to study problems and difficulties of dispute mediators of Chonburi Court, (2) to study the means of developing potential of dispute mediators and Buddhadhamma promoting mediators' potential, and (3) to present A Model of Developing Dispute Mediators of Chonburi Court by Buddhist Peaceful Means; it is in the form of Qualitative Field Research.

The outcome of the research found the followings: Mediator in this court some people lack concentration and listening intimately, including the neutrality duty dispute resolution and peaceful Buddhist master how to create patterns to develop those compromise a dispute is Bhāvanā 4, which includes the physical, cognitive behavioral mental and wisdom. The researchers divided the development model used to develop the third term and every term in every dimension. It is important to discover. This model was created to focus on developing a mental picture. Or the first to develop. With faith, discipline, sacrifice, listening and thinking. Found that the process developed by the Buddhist Peaceful means has 7 stage process, i.e. 1) developing mediators to have positive attitudes, 2) training for being deep-listening listeners, 3) putting the principle of Bhāvanā or Cultivation as the frame in developing fully 4 aspects, 4) creating motivation for eagerness in studying for more knowledge, 5) enhancing for being volunteers, 6) in every phase of developing self-potential and other involved persons', Sappurisadhamma Principle should be completely used as the representing part, and 7) aiming at the mainly important target of leading society to be rich in peace.

Keywords: Model of Developing; Mediators; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลจังหวัดชลบุรีนั้น จากข้อมูลเดิมที่ได้รับผ่านสื่อต่างๆ อย่างเป็นทางการว่าศาลจังหวัดชลบุรี เป็นศาลชั้นต้นที่มีขีดความสามารถมากในการสร้างความปรองดอง และได้รับการเชิดชูว่า มีศักยภาพเฉพาะด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดีเด่นระดับประเทศ เมื่อพุทธศักราช 2558 ซึ่งผู้วิจัยเองก็เคยได้รับทราบข้อมูลนี้ จากคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการไกล่เกลี่ยกล่าวถึง และชื่นชมว่า เป็นศาลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จสูงด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Yooprasert, 2016). อีกทั้งมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสนใจเรื่องขออนุญาตเข้ามาเยี่ยมชมและมาขอคูงานที่ศาลแห่งนี้จำนวนมาก จากการเก็บข้อมูลด้วยสังเกตแบบที่ไม่มีส่วนร่วม และแบบมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงาน และผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดชลบุรีแห่งนี้ และได้ผ่านการอบรมเพื่อขึ้นทะเบียนอย่างเป็นทางการแล้ว ตลอดระยะเวลาสามปี เหตุใดจึงไม่มีผู้ใดได้รับการเชิดชู หรือเสนอชื่อขึ้นเพื่อเป็นผู้ประนีประนอมดีเด่น และจากนั้นผู้วิจัยก็เริ่มเก็บข้อมูล จากการได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ในห้องไกล่เกลี่ยเพิ่มเติม ผู้วิจัยพบว่า ขณะปฏิบัติหน้าที่ในห้องไกล่เกลี่ยนั้น ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทหลายท่านไม่ได้นำขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามที่ได้อบรมมาใช้ในภาคปฏิบัติจริง เช่นการกล่าวเปิดประชุม บางท่านไม่ได้ให้ความสำคัญของการสร้างกติกา หรือข้อตกลงร่วมกันแก่คู่พิพาทซึ่งควรจะมี และได้กล่าวถึงก่อนการค้นหาความจริงใดใดในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะเริ่มขึ้น

เมื่อเก็บข้อมูลสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยพบว่าผู้ประนีประนอมบางท่านยังไม่เป็นกลางใจอ่อน ขาดน้ำเอาเทคนิคหรือแนวคิดทฤษฎีใหม่ใหม่เฉพาะทางด้านการไกล่เกลี่ยที่ได้รับความรู้ และผ่านการอบรมอย่างเข้มข้นจากสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ทำให้เกิดการใช้เวลาในการดำเนินการไกล่เกลี่ยมากกว่าที่ควร หรือใช้ระยะเวลาในกระบวนการไกล่เกลี่ยยาวนานกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งก็ดูเหมือนจะสวนทางกับพันธกิจของศาลยุติธรรมคือ “ต้องอำนวยความสะดวกธรรมมีมาตรฐานระดับสากล พิจารณาพิพากษาคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม” (www.nsc.go.th/Download1/policy58.pdf, 2017) ผู้วิจัยพบว่า ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทเป็นตัวแปรอันดับแรก กล่าวคือขาดกระบวนการที่สำคัญ คือการฟังอย่างตั้งใจ ปัญหาด้านขาดความเชื่อถือต่อตัวผู้ประนีประนอม เพราะขาดความเป็นกลาง มีความลำเอียง ไม่สามารถค้นหาความต้องการที่แท้จริงของคู่พิพาทได้ สาเหตุอันเกิดจากผู้ประนีประนอมข้อพิพาทมีความเชื่อเดิมๆ ว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลนั้นไม่ต้องมีรูปแบบ

แม้ในความต่อนหนึ่งของท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาลซึ่งย้ายมาในช่วงที่งานไกล่เกลี่ยขาดการฟื้นฟู คือ “เราควรช่วยกันทำงานให้สำเร็จและรวดเร็ว อย่าให้เกิดการประวิงคดีในการประนีประนอม หากขั้นตอนดำเนินการที่ล่าช้า คือการยื่นความ อยุติธรรมให้แก่ประชาชน” (Visitsombat, 2017) และจากการสัมภาษณ์ผู้ประนีประนอมหลายท่าน เรื่องการขาดคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตามมุมมองของผู้ประนีประนอมด้วยกันว่ามีจุดอ่อนภายในของผู้ประนีประนอม ที่สามารถรวบรวมมาได้พอสังเขป 13 ประการ และสามารถแจกแจงได้ดังนี้

คือ 1) ขาดการเตรียมตัว (Sudhammano, 2018.) 2) ขาดการอ่านสำนวนให้ดี (Nuengjumngong, 2018.) 3) ขาดการวางตน (Prayoonsak Neungjumngong, 2018.) 4) ขาดความจริงใจในการเจรจา (Chaicharoenkul, 2018.) 5) ขาดเรื่องความอดทน (Ratree Sakornjun, 2018.) 6) มีเมตตาน้อย (Nuengjumngong, 2018.) 7) หาข้อเท็จจริงไม่พบ (Chainapeng, 2018.) 8) ขาดการใช้กระบวนการที่ได้รับกรอบมา 9) ขาดการกลับมาพิจารณาตน 10) ขาดคุณสมบัติทางจิตใจ 11) ขาดการรับฟังข้อมูลใหม่เพิ่มเติม 12) ขาดทักษะและขาดแรงจูงใจในการหาทางออกให้คู่ความ และข้อสุดท้าย 13) ขาดความเป็นกลาง ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญทั้งสิ้น

ผู้ประนีประนอมบางท่านมีความเป็นกลางน้อย จากข้อมูลที่รวบรวมได้มาอย่างเป็นทางการ ล้วนเป็นรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ในเชิงรับมากกว่า สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในเชิงรุกด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำหรับศาลจังหวัดชลบุรีนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรจะนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมตามหลักพุทธสันติวิธี หรือนำแนวคิดทฤษฎีหลักภวนาสี อันประกอบด้วยการพัฒนาด้านกายภาพ พุทธิภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ นำมาพัฒนาร่วมและเพิ่มความตระหนักรู้ คุ่มค่า และความรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจหลักของสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้วิจัยมั่นใจว่างานวิจัยนี้จะมาต่อยอดและตอบสนองความจำเป็นในการพัฒนา และเกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมได้เป็นอย่างมาก ทั้งยังสามารถจะตอบโจทย์และปลดล็อกสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทโดยหลักพุทธสันติวิธีมาใช้ในศาลจังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทประจำศาลจังหวัดชลบุรี
- 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาศักยภาพผู้ประนีประนอมข้อพิพาท และหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ
- 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทประจำศาลจังหวัดชลบุรีโดยหลักพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันการดำเนินการของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทในศาลจังหวัดชลบุรี โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลจากผู้ประนีประนอมข้อพิพาทในศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้พิพากษาประจำศูนย์ฯและเจ้าหน้าที่ของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทศาลจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งหมดรวม 28 ท่าน

2. คัดสรรผู้ประนีประนอมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายตามแผนงานที่วางไว้ ด้วยการสร้างเครื่องมือเพื่อมุ่งในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเพื่อสภาพปัญหาและอุปสรรคของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทของศาลจังหวัดชลบุรี มาบูรณาการร่วมกันกับกระบวนการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทตามหลักพุทธสันติวิธีที่ศึกษามา แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาทั้งสองส่วน นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ใหม่ ตามประเด็นของแบบสัมภาษณ์เรียงตามหัวข้อของคำถามในแบบสัมภาษณ์รวมทั้ง 4 กลุ่ม สามารถแยกย่อยได้ดังต่อไปนี้ กลุ่มที่ 1) กลุ่มเป้าหมายคือผู้ประนีประนอมข้อพิพาทที่สนใจร่วมพัฒนาตามคำเชิญ จึงออกหนังสือเชิญเพื่อเข้ามาร่วมในการพัฒนา จำนวน 5 คน, กลุ่มที่ 2) กลุ่มผู้ประนีประนอมแนวพุทธในศาลจังหวัดชลบุรี รวม 5 คน, กลุ่มที่ 3) บุคลากรในศาลเจ้าหน้าที่ในศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จำนวน 5 คน และผู้พิพากษาประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและผู้พิพากษาหัวหน้าศาล 3 ท่าน

สำหรับสุดท้าย หรือกลุ่มที่ 4) กลุ่มผู้ประนีประนอมอายุต่ำกว่า 12 ปี จำนวน 5 คน คัดเฉพาะผู้ที่ยินดี และเห็นด้วยกับเป้าหมายของการสร้างรูปแบบการพัฒนาที่ผู้วิจัยประสงค์ สำหรับกลุ่มสุดท้าย ก็คือ กลุ่มผู้ประนีประนอมดีเด่นระดับประเทศหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งกลุ่มนี้จัดอยู่ในกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยโดยทางอ้อมก็ตาม ด้วยเหตุที่แต่ละท่านนั้นล้วนมีองค์ความรู้ภายใน และมีการพัฒนาตนได้สูงสุดแล้วจำนวน 4 คน (ซึ่งในจำนวนดังกล่าวเป็นผู้ประนีประนอมในศาลจังหวัดชลบุรีมากกว่ากึ่งหนึ่งคือจำนวนรวม 4 คน และจากศาลอื่นเพียงคนเดียว) ซึ่งทุกท่านในกลุ่มนี้จะเป็นผู้มาช่วยให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเพิ่มเติมรูปแบบการพัฒนาที่ผู้วิจัยต้องการสร้างขึ้น และทุกท่านในกลุ่มนี้ล้วนเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับสูง ซึ่งตามวัตถุประสงค์แล้วในกลุ่มนี้ ดูเหมือนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง แต่ทั้งห้าท่าน ล้วนมีใจปรารถนาที่จะมาช่วยกันร่วมสร้างรูปแบบตามหนังสือเชิญ ทั้งเป็นกลุ่มสุดท้ายที่สำคัญ และจะขาดเสียไม่ได้เลย ก็ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า แม้ เป็นกลุ่มเฉพาะที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้โดยตรงก็ตาม ทุกท่านก็ล้วนเปี่ยมด้วยประสบการณ์และองค์ความรู้ มาให้ข้อมูลประกอบทั้งความเป็นมาของขอบเขตพื้นที่งานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว จำนวน 5 คนนั้นเก็บเกี่ยวแนวคิด เทคนิค องค์ความรู้ที่ยาวนาน รวมทั้งหลักการพัฒนาทุกแง่มุมด้านการไกล่เกลี่ย

3. ศึกษาวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร สืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมที่สนับสนุน และส่งเสริมการพัฒนาศาสนิกชน มาวิเคราะห์ สรุปแล้ว จึงนำมาเป็นแนวในการพัฒนา ซึ่งในเบื้องต้นการสืบค้นหาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา คือหลักการภวนา 4 (Tipitaka, 2539) ซึ่งเป็นองค์ธรรมว่าด้วยการพัฒนามนุษย์ ซึ่งสอดคล้องและเหมาะสมกับงานวิจัยนี้ที่สุด รวบรวมนำเอาหลักธรรมดังกล่าวมาเป็นกรอบในการพัฒนาเฉพาะผู้ประนีประนอมข้อพิพาทรวม 4 ด้าน คือกายภาพ พลติภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ เป็นอาทิ เพื่อให้ครอบคลุมและพัฒนาได้รอบด้านทุกมิติ ทั้งภายในและภายนอก

4. นำข้อมูลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อบูรณาการเป็นร่างรูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทโดยหลักพุทธสันติวิธี ก่อนจะดำเนินการสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยได้ดำเนินต่อในขั้นตอนต่อไปในวันอาทิตย์ที่ 11 พฤศจิกายน 2561 ณ ห้องพุทธปัญญา (อาคารเรียน IBSC)

5. ขั้นตอนการรับรองรูปแบบ กำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

5.1 เชิญผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องมาทำการสัมมนาในกลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบและรับคำแนะนำจากทุกท่าน ดังต่อไปนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและพุทธสันติวิธี

- พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มจร.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รศ.ดร. รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ มจร.

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านข้อกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประจำศาลยุติธรรม

- อาจารย์ปรัชญา อยู่ประเสริฐ ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
- อาจารย์โชติช่วง ท้าววงศ์ อดีตผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี/การจัดการความขัดแย้ง/การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

- นายฐิติ ลาภอนันต์ อดีตผู้อำนวยการสายงานกิจการนักศึกษา ม.ธุรกิจบัณฑิตย์ และ อาจารย์กำกับบทเรียนหลักสูตร สถาบันพระปกเกล้า
- นายแพทย์ บรรพต ต้นธีรวงศ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรสันติศึกษา (ในวันจริงตามหนังสือเชิญ ซึ่งท่านติดภารกิจสำคัญและเร่งด่วน จึงไม่สามารถมาร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะได้ตามหนังสือเชิญ)

ผู้เชี่ยวชาญด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งเป็นผู้ประนีประนอมข้อพิพาทประจำศาล

- นายสวัสดิ์ ชูวิทย์ตรีเมธา ผู้ประนีประนอมคดีเด่นระดับประเทศ
- ดร.สุภาพรณ เพิ่มพูน นักวิชาการ,ผู้เชี่ยวชาญด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ดำเนินรายการ
- ดร. พิณจ้ทอง แมนสมิตรีชัย อาจารย์ประจำวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5.2 ขั้นตอนปรับปรุงรูปแบบหลังการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามที่ได้รับข้อเสนอแนะมา

5.3 นำรูปแบบที่ได้ปรับปรุงแล้ว ไปวิเคราะห์เพิ่มเติม ก่อนนำเสนอคณาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อรับรองรูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมตามหลักทฤษฎี 4 และออกแบบขั้นตอนกระบวนการพัฒนาผู้ประนีประนอมทั้งสี่ด้านดังรูปต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทตามหลักภาวนา

เมื่อได้รูปแบบที่สร้างขึ้นมานี้เหมาะสมถึงพร้อมแก่การพัฒนาและช่วยให้ผู้วิจัยเองสามารถสรุปย่อข้อชี้แนะ และความคิดเห็นอันทรงคุณค่าเพิ่ม และนำมาเสริมให้รูปแบบของการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทโดยหลักพุทธสันติวิธี จากการออกแบบ และสรุปตามความเห็นของผู้วิจัยว่าจะนำเอาขั้นตอนหรือสิ่งที่ผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านั้นได้ชี้แนะไว้ และยืนยันรับรองว่ารูปแบบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนี้ เหมาะสมแก่การนำไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

6. นำรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาแล้วโดยหลักพุทธสันติวิธีในข้อที่ 5 ข้างต้น มาสรุปหาองค์ความรู้จากรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้หลายหลายทุกมิติ รูปแบบที่สร้างขึ้นนี้ว่าดำเนินการตามกรอบของภาวนา 4 เป็นหลัก และใช้หลักสัพบุริสธรรม 7 เป็นภาคแสดง เพื่อการนำออกไปใช้ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

7. รูปแบบที่ผู้วิจัยค้นคว้าหลักจากการสนทนากลุ่มย่อยแล้ว จึงสร้างไว้เป็น APICHIT Model เป็นการเสนอชื่อตามรูปแบบที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์ชี้วัด และตั้งชื่อเฉพาะซึ่งผู้วิจัยมีความประสงค์ว่าในอนาคตหากมีผู้สนใจจะนำรูปแบบนี้หรือโมเดลนี้ไปใช้ ก็จะสามารถนำไปใช้ได้โดยสะดวก หรือแม้ผู้ที่ต้องการจะนำไปใช้ต่อยอดอื่นๆ ไม่ว่าจะท่านเหล่านั้นจะนับถือศาสนาใดก็จะสามารถนำเอาไปใช้ได้โดยสะดวกในโอกาสต่อไป รูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทโดยหลักพุทธสันติวิธี เพื่อใช้ในศาลจังหวัดชลบุรีต่อไป

อภิปรายผลของการวิจัย

สำหรับผลที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยพอเรียบเรียงได้ดังนี้คือ ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทควรพัฒนา ด้านจิตภาพเป็นอันดับแรก) คือ การเพิ่มทัศนคติเชิงบวก จากนั้นก็ฝึกในการตั้งใจฟังอย่างลึกซึ้ง ด้วยสมาธิ อันมั่นคง เพิ่มความมีเมตตาและ อันดับที่สอง)พัฒนาต่อด้านพฤติกรรม หรือสร้างท่าทีให้เกิดความไวเนื้อเชื้อใจให้เกิดขึ้น ตามทฤษฎีความไว้วางใจของ Rotter และที่สอดคล้องกันของ McKnight and Chervany คือ เติมองค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถเข้าไป และ ความเป็นคนดี มีคุณลักษณะดีโดยเนื้อแท้ มิใช่การเสแสร้งดีคือเกิดจากความเชื่อตรง รวมทั้งการสื่อตรงประเด็นด้วย มีความสุภาพ และความเป็นกลาง ทั้งการดำรงตนน่าเชื่อถือ จึงจะเกิดการหมุนครอส (หมุนเหวี่ยงเข้ามา) เป็นอันดับที่สาม คือ พัฒนาด้านปัญญาภาพ สูการใฝ่หาคำความรู้ ทักษะ ความฉลาด และสามารถคุมกระบวนกาไกล่เกลี่ยไว้ได้ ด้วยสติที่ถึงพร้อม

ในกรณีที่กำลังมาตั้งแต่เบื้องต้นและจากด้านปัญญาภาพ ก็จะเหวี่ยงหมุนตามเข็มนาฬิกากลับมาเข้าสู่ด้านที่สี่ คือ การพัฒนาด้านกายภาพ พัฒนาด้านสถานที่ รวมถึงการแต่งกายที่เหมาะสมพร้อมในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีอุณหภูมิที่เหมาะสม (ไม่หนาวไป ไม่ร้อนไป) ใช้พัฒนาโดยเทคนิคทางกายภาพมาช่วยพัฒนา เช่น รางวัลเชิดชู ยกย่องต่างๆ หรือเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น หรือพัฒนาต่อยอดในด้านกาไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางไกลข้ามพรมแดนไร้สาย หรือผ่านระบบ WIFI หรือประชุมโดยผ่านอุปกรณ์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือนำเทคโนโลยีมาใช้หรือประยุกต์เข้ามาพัฒนางานด้านนี้ (ซึ่งอยู่ในขอบเขตของข้อกำหนดทางด้านกฎหมายและข้อบังคับต่างๆที่ศาลกำหนดไว้)

อภิปรายผลได้จาก แบบสัมภาษณ์ ก่อนที่จะได้รูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทโดยหลักพุทธสันติวิธี นั้นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการพัฒนาคือ

ข้อที่ 1) ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทประจำศาลจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่ใช้หลักธรรมในการไกล่เกลี่ย 95% ซึ่งกลุ่มดังกล่าวนี้ล้วนมาจากสองกลุ่มหลัก และส่วนใหญ่ในจำนวนนี้ใช้เพียง 2 หลักธรรมคือ 1) หลักพรหมวิหารธรรม 2) หลักสัมมาวาจา เพียง 22% ทำให้ผู้วิจัยมุ่งเล็งผลของการวิจัยว่าถ้าจะพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทให้ได้ผลนั้นควรที่จะพัฒนาด้านแรก คือ ด้านจิตภาพ หนึ่งในภาวนาสี และใช้หลักสัพบุรีธรรมเจ็ดประการ เป็นภาคแสดงนั่นเอง

ข้อที่ 2) การใช้หลักธรรมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น บรรดาผู้ประนีประนอม ใช้หลักธรรมด้วยวิธีทางตรงประมาณ 22% และใช้หลักธรรมด้วยวิธีทางอ้อม 77% และกลุ่มที่ไม่ใช้หลักธรรมใดๆ 1%

ข้อที่ 3) ในขณะที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยท่านใช้เทคนิคพิเศษอื่นใด ที่นอกเหนือจากหลักการทั่วไปในส่วนใหญ่เมื่อเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทที่นี้ใช้การเก็บข้อมูล ก) ค้นหาข้อมูลเท็จจริงจากปากคู่พิพาท เป็นหลัก 71% ข) ค่าของท้ายคำฟ้อง 24% ค) คำฟ้องในสำนวน 5% แต่ในความเป็นจริงที่ได้รับนั้น จากการสัมภาษณ์พบว่ากาารรับข้อมูลจากการฟังข้อมูลมีความบกพร่องสูงมาก หรือขาดการฟังอย่างตั้งใจกว่า 70%

ข้อที่ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ เพราะคู่พิพาท หรือทนายและผู้ที่เกี่ยวข้องรู้สึกเกิดความไว้วางใจต่อผู้ประนีประนอมข้อพิพาท 78%

ข้อที่ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ก็คือคู่พิพาทคิดว่าผู้ประนีประนอมข้อพิพาทขาดการวางตัวให้เป็นกลาง เกิดจากสาเหตุหลักๆ คือ เกิดจากไม่ไว้วางใจ, และรองลงมาเพราะคู่พิพาทต่างก็เข้าใจว่า ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทสื่อสารไม่ตรงประเด็นไม่ตรง, จับประเด็นไม่ได้, พูดคนละเรื่องกับคู่พิพาทต้องการ

ข้อที่ 6) ในการพัฒนาผู้ประนีประนอมให้ดีขึ้นกว่าเดิมนั้น ผู้วิจัยขอเสนอว่าควรจะมี 6 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) การสร้างความไว้วางใจ 2) เปิดใจรับฟังอย่างลึกซึ้ง และแนะนำให้เสริมเรื่องการสื่อสารที่ดี 3) การพัฒนาด้วยองค์ความรู้เป็นหลัก 4) ควรจัดให้มีการสัมมนาเพิ่มศักยภาพ ด้วยรูปแบบและกระบวนการให้แก่ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการฝึกสมาธิเพิ่มเติม ก่อนกระบวนการไกล่เกลี่ย ขณะช่วงเข้าระหว่างดำเนินการไกล่เกลี่ย และหลังให้นำหลักธรรมไปประยุกต์ในการใช้ 5) ควรปรับพัฒนาดน ให้อยู่ในระดับด้วยการเรียนรู้ วิชาการให้ทันการเปลี่ยนแปลง 6) ควรพัฒนาด้วยกระบวนการเรียนรู้ในการฝึกจิต 7) ค้นหาสาเหตุ หรือความต้องการที่แท้จริงให้พบ 8) การประยุกต์ศาสนาใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 9) ทำจัดให้มีการประชุมในเชิงปฏิบัติการด้านไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแต่ละคราว หาข้อสรุปว่าอะไรคือเทคนิคใหม่ หรือใช้ไหวพริบใดในการไกล่เกลี่ย

ข้อที่ 7) สภาพการทำงานอยู่ร่วมกันเป็นคณะของผู้ประนีประนอม ที่ผ่านมาและที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีความเหมาะสมด้านการให้ความเคารพในระบอบอาวุโส การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความเป็นกันเองสูง นับว่าเป็นจุดแข็งขององค์กรนี้

การอภิปรายผลจากงานวิจัยนี้ ทำให้ได้รับผลสรุปตามที่ได้เคยเสนอไว้ในรูปแบบที่ใช้ชื่อว่า APICHIT Model นั้น เมื่อดำเนินการวิจัยมาถึงขั้นสุดท้าย ผู้วิจัยจึงขอใช้คำใหม่ นำมาสร้างเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ “**กระบวนการเสริมสร้างจิตและความไว้วางใจในแนวพุทธ**” (Methodology of Mental and Trustworthiness Enhancement in Buddhist Path) เป็น 7 ขั้นตอนสำคัญ ที่ควรนำไปพัฒนาให้ปรากฏชัดขึ้นภายในตนของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทที่ต้องการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นรูปธรรม อันเกิดประโยชน์ต่อศาลเอง และคู่พิพาททุกฝ่ายที่เข้ามาใช้บริการในศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมทั้งอีกทั้งก่อนประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตามก็คือ การสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นตามกรอบพัฒนาทั้งสี่ด้าน คือจิตภาพ พฤติภาพ ปัญญาภาพ และสุดท้ายคือ พฤติภาพ ก็ย่อมส่งเสริมให้เกิดสร้าง ความไว้วางใจ ทั้งแสดงออกเป็นรูปธรรมจากการเสริมสร้างทางด้านจิตใจของผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้ได้อย่างแท้จริง ดังนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการสร้างให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ย่อเป็นข้อๆ พอสังเขปตามคติโลกได้ดังต่อไปนี้ คือ 1) บุคลิกต้องตา 2) พกพาความรู้ 3) เตรียมพร้อมสู่ความไว้วางใจ 4) ปิดใจในการฟังปัญหา 5) จิตอาสา เป็นกลางจริง 6) ฉลาดเปี่ยมยั้ง รู้ระงับ ปรบออารมณ์ 7) เจาะประเด็นปัญหา เชี่ยวชาญใจ หากดูรวม รวมปรองดอง

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทประจำศาลจังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาท ซึ่งนอกเหนือจากที่สำนักส่งเสริมงานตุลาการให้การอบรมขั้นพื้นฐานแล้ว แม้ว่าจะมีโครงสร้างของสายงานแห่งการกำกับดูแล ทั้งตามสายของการบังคับบัญชาจะมีขั้นตอนหรือกระบวนการที่เป็นรูปธรรมแล้วก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวมานั้นยังไม่สามารถเข้าไปพัฒนาถึงภายใน หรือกล่าวได้ว่ายังไม่สามารถจะช่วยยกระดับจิตใจของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทได้อย่างครบถ้วน จากการสัมภาษณ์พบว่ากระบวนการพัฒนาศักยภาพที่ศาลยุติธรรมใช้อยู่ปัจจุบัน แม้จะมีการพัฒนาโดยผ่านการอบรมให้แก่ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทในทุกระดับอยู่แล้วก็ตาม ส่วนใหญ่มุ่งประสิทธิผลหรือ เน้นความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยเป็นเป้าหมาย อันเป็นที่มาของความพยายามที่จะปิดคดีให้รวดเร็ว จึงทำให้ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทยังขาดความเป็นกลาง และบางครั้งจึงโน้มเอียงไปเป็นการเกลี้ยกล่อมให้ยอม มากกว่าการมุ่งเป้าหมายไปสู่การเชื่อมความสัมพันธ์ของคู่พิพาทตามความหมายของงานวิจัยนี้ หรือกล่าวคือผู้ประนีประนอมข้อพิพาทไม่อาจก้าวข้ามกับดักของความสำเร็จ

ผลสำเร็จในทางคดีตามสถิติมีเกือบ 90 เปอร์เซ็นต์ที่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงนั้น ผลสำเร็จทางสถิติก็ยังไม่ใช่เกณฑ์ชี้วัดว่าเกิดการพัฒนาขึ้นจริงในตัวของผู้ประนีประนอมทั้งหมด แต่มีบางส่วนของความสำเร็จเกิดจากผู้พิพากษาประจำศูนย์ได้เข้ามาช่วยไกล่เกลี่ย หรือเข้ามามีบทบาทในการปิดคดี ซึ่งหากเรามองในอีกมุมหนึ่ง เช่นดูจากผลสัมฤทธิ์ที่ผ่านมาในปี พุทธศักราช 2559 เป็นต้นมาที่เรียกว่าอยู่ในระดับสูง แต่เหตุใดจึงไม่มีผู้ประนีประนอมข้อพิพาทท่านใดได้รับรางวัลผู้ประนีประนอมดีเด่นเหมือนในครั้งปีก่อนๆ ตามสถิติที่เคยสร้างไว้อย่างสง่างามดังที่ผ่านมา

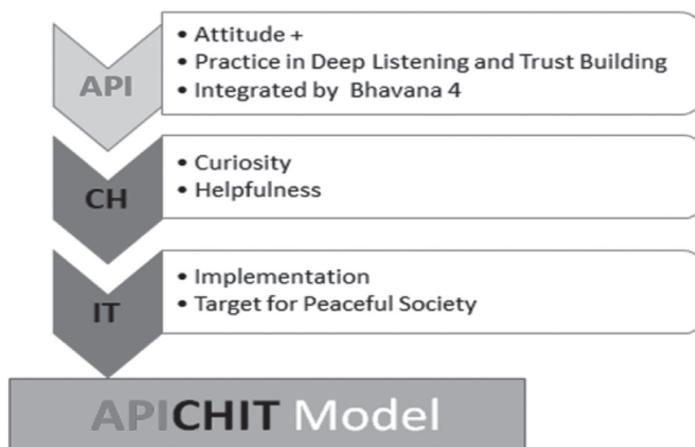
2. ศึกษาวิธีการพัฒนาศักยภาพผู้ประนีประนอมข้อพิพาท และหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ

ผู้วิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาตามหลักสากล คือหลักภavana 4 (Thai Tripitaka, 1996) ในที่นี้ผู้วิจัยหมายถึงการพัฒนาด้านทักษะความสามารถของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทให้เจริญขึ้น ดีขึ้น ซึ่งพัฒนาได้ครอบคลุมทั้งสี่ด้าน อันมีลักษณะ 4 ประการ คือ ประการที่ 1. กายภavana ได้แก่ การพัฒนาทางกายภาพตามนิยามศัพท์ของงานวิจัยที่กล่าวไว้ในบทที่หนึ่ง และสิ่งที่อยู่แวดล้อมตัวเรา เช่น พัฒนากายนอกเพื่อประโยชน์แก่ตน และผู้อื่น ไม่ได้หมายถึงพัฒนาเพื่อตัวเองเพียงฝ่ายเดียว การกระทำนั้นจึงนำมาซึ่งความสุข ความสงบ ความเยือกเย็น ส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมน่าอยู่ รวมทั้งน่าเชื่อถือ ประการที่ 2. พฤติภavana หรือการพัฒนาด้านความประพฤติ มีศีล มีวินัย มีระเบียบ ได้แก่การพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทให้เพิ่มเจตนาในการสมทานศีล ว่าจะละเว้นวจีทุจริต เน้นการไม่มีการเบียดเบียนตนหรือบุคคลอื่นเป็นต้น หรือเมื่อพัฒนาตนได้แล้ว ก็เอื้อต่อการพัฒนาบุคคลอื่นในองค์กรหรือสังคมเพิ่มได้อีก ประการที่ 3. จิตภavana คือการพัฒนาจิตใจด้วยการเสริมเติมความมั่นคงภายใน ให้มีสมาธิ มีความอดทน มีการฝึกกระษัยบัยยัง ในกรณีดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามสำนวนคดีที่

เข้ามากระทบกับเรา เมื่อเราเข้ามาทำหน้าที่นี้ก็ควรมีความสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ได้ ไม่ก้าวล่วงเกินกว่าอำนาจหน้าที่ และรู้เท่าทันปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เฉพาะเบื้องหน้า คือเมื่อพบเหตุการณ์เฉพาะหน้าในห้องไกล่เกลี่ยเช่นนั้น ผู้ประนีประนอมจะต้องตั้งสติให้รวดเร็วและเท่าทัน จึงจะควบคุมและสามารถที่จะระงับเหตุได้ และประการที่ 4. ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาขึ้นไปถึงขั้นระดับปัญญา หรือยินดีพร้อมที่จะรับองค์ความรู้เพิ่ม จากการนำเอาหลักวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยยังคงใช้หลัก SWOT ซึ่งพอจะทำให้ทราบได้ถึงจุดอ่อน จุดแข็งทั้งอุปสรรค และโอกาสในการพัฒนาองค์การของศาลจังหวัดชลบุรี ให้พัฒนาก้าวต่อไปข้างหน้าได้ กล่าวคือมีความฉลาด มีไหวพริบ ปฏิภาณ มีทักษะพร้อมประกอบในหน้าที่ทุกด้านทุกกรณี และที่นอกเหนือไปกว่าแค่การดับทุกข์ให้แก่คู่พิพาทเท่านั้น ยังช่วยพัฒนาให้ตนหาวิธีดับทุกข์ให้แก่ตนเองและครอบครัวอีกด้วย

การสืบค้นทราบว่าการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทในศาลนั้น ผู้ประนีประนอมส่วนใหญ่ใช้หลักสากล และหลักธรรมอยู่แล้วบ้างบางส่วน แต่จากการสัมภาษณ์จึงมีเสียงสะท้อนจากทั้งคู่พิพาท ทนายความ และผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผลลัพธ์จึงออกมาในเชิงลบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประนีประนอมข้อพิพาท การเติมเสริมเพิ่มเพียงเฉพาะหลักธรรมใด จึงจะช่วยพัฒนาผู้ประนีประนอมให้ได้รอบด้านยิ่งไปกว่าที่เป็นอยู่ในสภาพปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงเสนอชุดความคิด หรือหลักภาวนา 4 มาเป็นกรอบของหลักการพัฒนาที่ครอบคลุมครบทั้งสี่ด้าน

รูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มิได้หวังเพียงแค่ว่าจะสร้างให้ปรากฏในรูปแบบของการวิจัยนี้เท่านั้น แต่มุ่งหวังในการสร้างรูปแบบเพื่อสามารถนำไปใช้ได้จริง และออกแบบให้เกิดความเป็นสากลยิ่งขึ้น เพื่อในอนาคตมีผู้ที่เล็งเห็นคุณค่า เห็นว่าประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้ โดยก้าวข้ามค่านิยม หรือความเชื่อความศรัทธาที่นับถือเดิม ผู้วิจัยมองในมิติที่เพียงมุ่งหมายความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมไทย หากรูปแบบที่สร้างขึ้นนี้จะมีประโยชน์ต่อบุคคลใด หรือจะนับถือศาสนาเดียวกันหรือต่างศาสนา ก็สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสังคมอุดมสันติต่อไป ดังรูปแบบที่ปรากฏ ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 รูปแบบของกระบวนการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทตามหลักภาวนา 4

สรุปตามแผนภาพด้านบน รูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อนำเสนอสามารถเรียงตามขั้นตอนจากด้านบนลงสู่ด้านล่าง และผู้วิจัยสามารถเรียงเป็นประโยค ได้ดังนี้ คือ 1) Attitude + (เป็นผู้มีทัศนคติเชิงบวก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์) พัฒนาด้วยการให้ความรู้จากการนำผู้เชี่ยวชาญด้านสันติศึกษามาให้ความรู้พื้นฐานธรรมชาติของความขัดแย้ง 2) Practice in Deep Listening and Trust Building (เป็นผู้มีสมาธิ มั่นคง ผ่านการฝึกฝนในด้านการฟังอย่างลึกซึ้ง ด้วยความไม่ลำเอียง มีความเป็นกลางมากที่สุด) พัฒนาด้วยการฝึกเจริญสติของแนวสติปัญญาสี่ประการ 3) Integrated by Bhavana 4 (การประยุกต์ตามหลักภวานาสี) ทำให้เกิดการพัฒนามิติตัวอย่างรอบด้าน พัฒนาด้วยการเพิ่มองค์ความรู้ให้เข้าใจและเชื่อมโยงแนวสากลกับพุทธสันติวิธี

ตามความเห็นของผู้วิจัยหลังวิเคราะห์ข้อมูล ควรเริ่มต้นที่การพัฒนาจิตตนก่อนสู่ขั้นที่ 4) Curiosity (เป็นผู้มีองค์ความรู้) หรือการพัฒนาองค์ความรู้ หรือสร้างปัญญาภาพให้เกิดขึ้น แล้วจึงจะมีความเมตตามากพอที่กลับไปช่วยสังคม คือ มีจิตใจที่ดีพัฒนาไปด้วย 5) Helpfulness (เป็นผู้มีจิตอาสา และ มีความเมตตาภายใน และปรากฏเป็นรูปธรรมต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในข้อพิพาท) พัฒนาด้วยการฝึกขั้นดีธรรมตามแนวของพุทธวิธี 6) Implementation (การนำออกไปใช้เป็นภาคแสดงอย่างรอบคอบและเท่าทันอารมณ์ของตน) พัฒนาด้วยการฝึกสติให้มีมากขึ้น ให้อารมณ์และเท่าทันอารมณ์ของตน ด้วยวิธีการพัฒนานำเอาการเดินจงกรมมาประยุกต์ใช้ทั้งในส่วนอริยาบถใหญ่และอริยาบถย่อย ใช้ประกอบพัฒนาด้านภาคแสดงออกสู่ขั้นตอนสุดท้าย 7) Target for Peaceful Society (เป้าหมายคือ คุณประโยชน์ และคุณค่า คึนความสงบสุขให้แก่สังคมอุดมสันติต่อไป)

สรุป

ผู้วิจัยได้เสนอการใช้ชุดความคิดดังกล่าวข้างต้น แจกแจงออกเป็นรูปธรรม หรือนำออกไปช่วยเสริมกระบวนการในการนำออกไปใช้ ซึ่งเสริมกระบวนการพัฒนาศักยภาพของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทโดยหลักพุทธสันติวิธี และพบว่าการพัฒนาผู้ประนีประนอมนั้นมี 3 ระยะเวลาคือ (1) การฝึกทักษะพื้นฐานของการไกล่เกลี่ย (2) พัฒนาความเข้าใจกระบวนการให้มากขึ้นด้วยสติปัญญาและการลงมือปฏิบัติจริงในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (3) พัฒนาคุณสมบัติส่วนตัวที่ทำให้เราให้เป็นผู้จัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถพัฒนาได้ในทุกระยะและทุกเวลา ส่วนหลักธรรมที่ส่งเสริมและเหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพภายในของผู้ประนีประนอมขั้นสูงสุด คือ อารยวัฑฒิ 5 หรือการเจริญที่สูงส่ง หนึ่งในเจ็ดของหลักสัปปุริสธรรมที่เป็นภาคแสดงของการพัฒนาตน ซึ่งสอดคล้องและเหมาะสมที่สุด เป็นหนึ่งในคุณสมบัติทั้งประการของชุดความคิดนี้ ผู้ได้ปฏิบัติตามย่อมเป็นผู้ควรของการคำนับ นบถือ ยกย่อง ของบุคคลทั้งหลาย เป็นหนึ่งในผู้ทรงคุณค่าอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

การพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทนั้นเป็นการพัฒนาให้ดีขึ้นดีกว่าเดิม คือ ควรเริ่มต้นจากกระบวนการคัดกรองผู้ประนีประนอมข้อพิพาทที่คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นผู้ประนีประนอมข้อพิพาทจะต้องมาจากบุคคลที่มีคุณสมบัติที่ดีพร้อม การพัฒนาต่อยอดก็จะเป็นเรื่องง่ายขึ้น แต่ข้อเสนอแนะนี้จะไปแต่ละในระดับโครงสร้างขององค์การ ซึ่งก็แล้วแต่ผู้บังคับบัญชาในระดับบนจะเห็นด้วยหรือไม่ ต้องพิจารณาจากบททดสอบ การสัมภาษณ์ด้วยหลักจิตวิทยา หรือให้ทดลองไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในห้องปฏิบัติการก่อนที่จะแต่งตั้งให้มาทำหน้าที่นี้ ควรจะสื่อสารเป็นมีทัศนคติบวก และตั้งใจที่จะศึกษาพัฒนาต่อยอดความสามารถของตน

นอกจากนี้ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทจะต้องเป็นผู้มีความสุข รอบคอบ ใจเย็นมีวิจารณ์ญาณสูง ทั้งมีการแสดงออกทางกายภาพที่ดี มีพฤติกรรมที่น่าเชื่อถือ ไม่ทำให้เกิดการเสื่อมศรัทธาต่อผู้เกี่ยวข้อง มีจิตภาพ คือ มีอารมณ์ดี มีสมาธิดี มีอารมณ์มั่นคง และที่สำคัญต้องเป็นคนให้เกียรติผู้อื่น และสุดท้ายมีปัญหาภาพที่ดี กล่าวคือ หมั่นศึกษาหาองค์ความรู้ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลางอย่างแท้จริง ไม่หุบเขาฉลาดมีไหวพริบปฏิภาณ นอกจากนี้ ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทจะต้องมีความอดทนและอดกลั้น มีจิตใจตั้งอยู่บนฐานของความเมตตาต่อคู่พิพาท มีจิตที่อาสาพร้อมที่จะรับฟังปัญหาของคู่พิพาททุกฝ่าย โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ชี้แจงและแสดงเหตุผลได้อย่างเท่าเทียมกันตามสมควร นั่นคือ ยินดีให้พัฒนาองค์ความรู้ และเพิ่มประสบการณ์ด้านการไกล่เกลี่ยเพิ่มเติมในหลายๆ มิติ โดยเฉพาะการเพิ่มความชำนาญโดย อย่างยิ่ง กฎหมายต่างๆ และหลักจิตวิทยาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนในครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีแห่งการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล
- 2) ศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในรูปแบบมุ่งเน้นเฉพาะจุดแข็งและโอกาสในการสร้างกำลังใจแก่องค์กรตามหลักสติปัญญา 4
- 3) ศึกษาพัฒนาบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ ในพุทธศาสนา กับการผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาล หรือชุมชน หรือกลุ่มชาติพันธ์
- 4) ศึกษารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา ด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในสังคมไทย

References

- Chaicharoenkul, T. (2018). Mediator Chonburi Court. *Interview*. March, 19.
- Chainapeng, C. (2018). Judges of the dispute mediation center, Chonburi Provincial Court. *Interview*. March 21.
- Chalamvong, Y. (2017). *Challenges of Thai workers in the digital age*.
- Court of Justice, (2017). *Vision and mission of the Office of the Court of Justice*. Retrieved January 5, from <http://www.coj.go.th/home/vision.html>.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tripitaka: Thai Version*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- National Institute for Thailand Development Research. Retrieved January 5, from <http://tdri.or>.
- Neungjumng, P. Mediator Chonburi Court. *Interview*. June 25.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2006). *Dictionary of Buddhism (Word)*. (11th Extended Edition). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). 2003). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: MCU Press.
- Prayoosak N. (2018). Mediator Chonburi Court. *Interview*. May 18.
- Sakornjun, R. (2018). Mediator Chonburi Court. *Interview*. August 9.
- Suthamno, S. (2018). who received the outstanding annual international Walter 2017 of dispute resolution centers annual provincial court and Mediator. *Interview*. August 6.
- Yooprasert, P. (2013). *Mediation and Searching for truly needs of Parties*, Phranakorn-sriayuttaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.